

Badanie z zakresu chorób układu ruchu i podstawowa diagnostyka różnicowa chorób narządu ruchu i tkanki łącznej

Dr hab. n. med. Marcin Wełnicki
Lek. Maria Łukasiewicz

Ból stawów

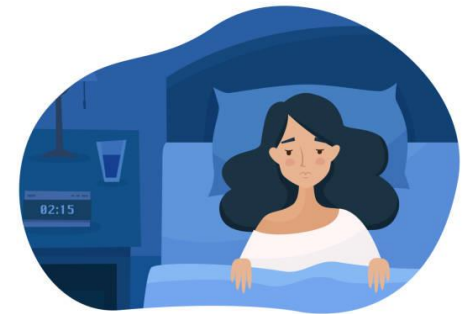
- Jeden z najczęściej zgłaszanych przez pacjentów objawów!
- Wywiad jest podstawą decyzji o konieczności i kierunku dalszej diagnostyki
- Badania przedmiotowe może nakierować na konkretne jednostki chorobowe, często jednak objawy są wspólne dla różnych jednostek, a rozpoznania wymaga badań obrazowych, laboratoryjnych, histopatologicznych i/lub cytologicznych

Dygresja

- Ból jest subiektywny, ale trzeba spróbować go zobiektywizować!
 - w celu adekwatnego dobrania leczenia przeciwbólowego (łagodny ból wymaga innych leków, niż ten umiarkowany i ciężki)
 - w celu monitorowania skuteczności leczenia
- Warto używać skal oceny bólu – np. VAS
- Należy również ocenić wpływ bólu na codzienne funkcjonowanie – np. pacjent, który opisuje ból jako „nie do wytrzymania”, a normalnie pracuje i nie przyjął z powodu bólu żadnych leków przeciwbólowych prawdopodobnie „nieco” agrawuje objawy...
- Ból wybudzający w nocy zawsze powinien wzbudzić niepokój!

Dygresja

PAIN MEASUREMENT SCALE

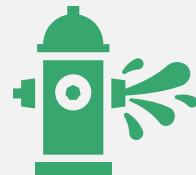
Dolegliwości stawowe

Zapalne

Infekcyjne zapalenie stawu/stawów

Choroby reumatologiczne – SLE, ŁZS, RZS, ZZSK, dna moczanowa

Niezapalne

Urazy stawów

Choroba zwyrodnieniowa stawów (choć może przebiegać z przejściowym zapaleniem!)

Różnicowanie przyczyny bólu

Zapalne

ZACZERWIENIENIE

UCIEPLENIE

BÓL

OBRZĘK

WYDŁUŻONA SZTYWNOŚĆ

OBJAWY OGÓLNE

ODCHYLENIA W BADANIACH LABORATORYJNYCH

Niezapalne

BÓL NASILA SIĘ WRAZ Z AKTYWNOŚCIĄ

POPRAWA W SPOCZYNKU

SZTYWNOŚĆ PO KRÓTKIM OKRESIE ODPOCZYNKU
OD WYSIŁKU (NIE PRZEDŁUŻA SIĘ PO ROZPOCZĘCIU
RUCHU)

Zajęcie stawów

Jednostawowe

uraz

krwawienie do stawu

spondyloartropatie

septyczne zapalenie stawu

dna moczanowa

Kilkustawowe

spondyloartropatie

dna moczanowa

reaktywne zapalenia
stawów

Wielostawowe

RZS

SLE

Tabela 16.1-5. Różnicowanie objawów zapalenia stawów

Objawy	Prawdopodobne rozpoznanie
sztywność poranna	RZS, choroba zwyrodnieniowa stawów, polimialgia reumatyczna, choroba Still'a, łuszczycowe zapalenie stawów, zeszywniające zapalenie stawów kręgosłupa, twardzina układowa, wirusowe zapalenie stawów
symetryczne zapalenie drobnych stawów	RZS, SLE, mieszana choroba tkanki łącznej, wirusowe zapalenie stawów
wędrujące zapalenie stawów	SLE, wirusowe zapalenie stawów, ostra białaczka, chłoniak, zapalenie stawów w przebiegu innych chorób, np. nowotworowych, gorączka reumatyczna
obecny czynnik reumatoidalny	RZS, zespół Sjögrena, toczeń rumieniowaty układowy, twardzina układowa, mieszana choroba tkanki łącznej, zapalenie wielomięśniowe lub skórnomięśniowe, sarkoidoza, krioglobulinemia (szczególnie w przebiegu WZW typu C); przewlekłe zapalne choroby wątroby (zwłaszcza przewlekłe zapalenie wirusowe), przewlekłe zapalne choroby płuc, nowotwory (zwłaszcza choroby limfoproliferacyjne), zakażenia wirusowe (AIDS, mononukleozą zakaźną, grypa) i bakteryjne (gruźlica, trąd, kiła, brucelloza, salmonelloza, borelioza, podostre zapalenie wsierdzia), zarażenia pasożytnicze (m.in. malaria, filarioza, schistosomoza)
gorączka do 40°C	choroba Still'a, SLE, bakteryjne zapalenie stawów, ostry napad dny
leukocytoza (> 15 000/ μ l)	bakteryjne zapalenie stawów, bakteryjne zapalenie wsierdzia, choroba Still'a, układowe zapalenie naczyń
leukopenia	SLE, zespół Sjögrena, wirusowe zapalenie stawów

Objawy	Choroba			
	ŁZS	RZS	ChZS	ZZSK
Płeć	M:K 1:1	M:K 1:3	Ręk i stóp częściej u kobiet	M:K 3:1
Zmiany obwodowe	asymetryczne	symetryczne	zróznicowane	-
Zajęcie stawów międzypaliczkowych dalszych	+	-	Guzki Heberdena	-
Sztywność	Rano, stawy obwodowe, kręgosłup odc. C i L.	rano	Z aktywnością ruchową	Silne w kręgosłupie
Zapalenie st. krzyżowo-biodrowych	asymetryczne	-	-	symetryczne
Zapalenie przyczepów ścięgien	+	-	-	+
RF	-	+	-	-
HLA	B27, DR4	DR4	-	B27
Zmiany w RTG	Nadżerki bez osteopenii, obraz zaostrego ołówka, syndesmofity duże i asymetryczne	Nadżerki, osteopenia przynasadowa	osteofity	Syndesmofity cienkie i symetryczne, osteopenia kręgów

Choroba zwyrodnieniowa stawów

- choroba będąca skutkiem działania czynników biologicznych i mechanicznych, które destabilizują powiązane ze sobą procesy degradacji i tworzenia chrząstki stawowej oraz warstwy podchrzęstnej kości i ostatecznie obejmują **wszystkie tkanki stawu**
- charakteryzuje się głównie bólem stawowym, ograniczeniem ruchomości w stawie, trzeszczeniami oraz zmianami zapalnymi o różnym nasileniu, **bez objawów ogólnoustrojowych**
- **postaci:**
 - **pierwotna** – częstsza, przyczyna nieznana
 - **wtórna** – wywołana miejscowymi uszkodzeniami struktur i nieprawidłowościami budowy stawu lub chorobami ogólnoustrojowymi

Choroba zwyrodnieniowa stawów

○ Czynniki ryzyka

- starszy wiek
- płeć żeńska
- nadwaga i otyłość (głównie dla stawów kolanowych)
- mutacje genetyczne (np. genu kolagenu typu II)
- czynniki mechaniczne (praca zawodowa wymagająca częstego zginania kolan, uprawianie sportu wyczynowego, osłabienie siły okołostawowych mięśni szkieletowych, przebyte urazy, siedzący tryb życia, intensywne bieganie rekreacyjne)
- zaburzenia czucia głębokiego

Choroba zwyrodnieniowa stawów

○Lokalizacja:

- stawy biodrowe (koksartroza)
- stawy kolanowe (gonartroza)
- stawy rąk - zwykle zajęte są stawy międzypaliczkowe dalsze (MPD) i bliższe (MPB) palców II–V i nasady kciuka
- stawy kręgosłupa (spondyloartroza)

Ale ChZS może dotyczyć każdego stawu!!!

Choroba zwyrodnieniowa stawów

○Rozpoznanie:

- RTG stawów (zwężenie szpary stawowej, geody, sklerotyzacja, osteofity)
- TK, MRI, USG, scyntygrafia
- rozpoznanie opiera się na objawach klinicznych (jeśli obraz kliniczny jest nietypowy, wykonuje się RTG w celu potwierdzenia rozpoznania lub wykluczenia innych chorób)
- wykrycie typowych zmian zwyrodnieniowych, którym nie towarzyszy ból lub upośledzenie czynności, nie upoważnia do rozpoznania ChZS!

Choroba zwyrodnieniowa stawów

○ Leczenie

- Dieta
- Aktywność ruchowa (tai-chi, joga)
- Fizjoterapia
- Zaopatrzenie ortopedyczne
- Leczenie operacyjne (alloplastyka, patellektomia, artrodeza, osteotomia)
- Zabiegi regeneracyjne chrząstki stawowej
- Leki przeciwbólowe – NLPZ doustnie oraz miejscowo, paracetamol, tramadol
- GKS – pojedyncze wstrzyknięcia dostawowe tylko do stawów z wysiękiem (ryzyko martwicy i zakażenia!)
- Siarczany glukozamin, siarczany chondroityny → korzystne działanie nie zostało udowodnione
- Kwas hialuronowy – wstrzyknięcia do stawu kolanowego

Ekspresowy kurs z reumatologii

Choroba zwyrodnieniowa stawów (ChZS)

- Guzki Heberdena w obrębie stawów międzypaliczkowych dalszych
- Sztywność związana z aktywnością ruchową
- Zajęcia stawów obwodowych – zróżnicowane
- W RTG osteofity
- Zajęcia stawów rąk i nóg częściej u kobiet

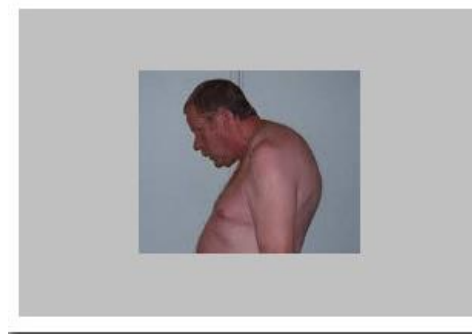
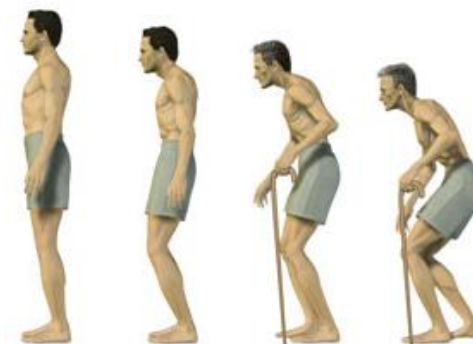
Reumatoidalne zapalenie stawów (RZS)

- Symetryczne obrzęki małych stawów, rzadziej dużych
- Sztywność poranna
- Objawy ogólne
 - MIZS u dorosłych – zapalenia stawów z wysoką gorączką, wysokim stężeniem ferrytyny, osutką

Zesztywniające zapalenie stawów kręgosłupa (ZZSK, ch. Bechterewa)

- Częściej mężczyźni, 80% przypadków początek przed 30 r.ż.
- Zniesienie fizjologicznej lordozy lędźwiowej + bolesność stawów krzyżowo-biodrowych
- Ból w nocy, sztywność poranna
- Zapalenie naczyńówki, nefropatia IgA, zapalenie jelita grubego (mikroskopowe, bezobjawowe), choroba wrzodowa...

Łuszczycowe zapalenie stawów (ŁZS)

- 80% ma zmiany w obrębie paznokci
- Zmiany skórne zwykle wyprzedzają zmiany stawowe
- Zmiany zwykle asymetryczne
- Brak korelacji nasilenia zmian skórnych z nasileniem zmian stawowych
- W kryteriach między innymi zapalenie palców „palce kiełbaskowate”

Toczeń rumieniowaty układuowy (SLE)

- 6-10x częściej kobiety
- U 80% ostra postać skórna – rumień w kształcie motyla, u 20% wykwity grudkowo-rumieniowe z przejaśnieniami w środku, bez blizn
- Wędrujące bóle stawów
- Nadwrażliwość na UV
- Zmiany krążkowe na owłosionej skórze
- Zniekształcenia stawów bez nadżerek
- Wysięki do jam ciała (osierdzie, opłucna), nefropatia
- U 50% limfadenopatia – węzły miękkie, niebolesne, przesuwalne
- U 50% hepatomegalia
- Pancytopenia

Twardzina układowa (SSc)

- Postępujące włóknienie skóry i narządów wewnętrznych
- Objaw Raynauda – 100% pacjentów z ISSc i >90% z dSSc

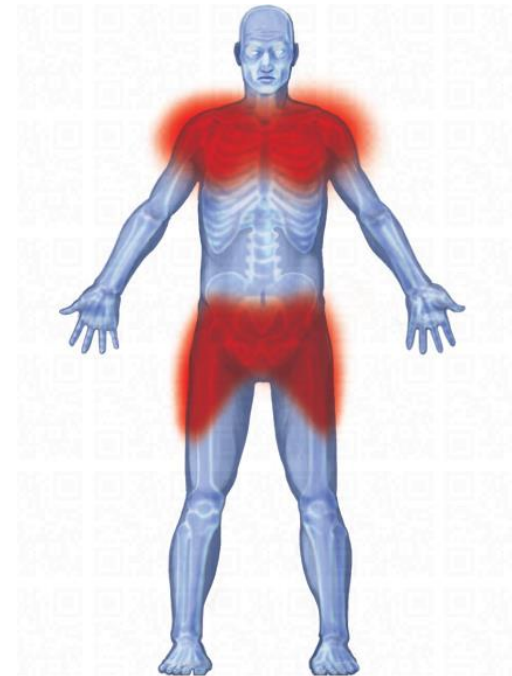
Zapalenie wielomięśniowe (PM) i skórno-mięśniowe (DM)

- Zwiększone ryzyko choroby nowotworowej
- W DM: heliotropowy rumień wokół oczu (patognomiczny 30-60% chorych)
- Grudki Gottrona
- Symetryczne osłabienie siły mięśniowej w obrębie obręczy barkowej, biodrowej, karku, grzbietu
- Tachy- lub bradykardia
- Zajęcie płuc
- Zaburzenia motoryki przewodu pokarmowego

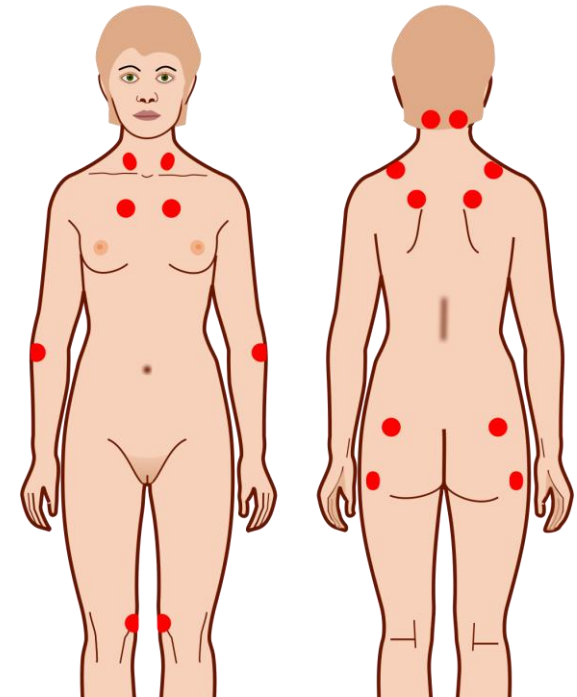
Polimialgia reumatyczna

- Zespół chorobowy występujący po 50-tym r.ż.
- Ból i sztywność m. szyi, obręczy barkowej i/lub biodrowej
- Ból uniemożliwia lub utrudnia unoszenie ramion
- Często zapalenie stawów – kolanowych, mostkowo-
obojczykowych, biodrowych
- Współistnienie olbrzymiokomórkowego zapalenia tętnic – u
20% pacjentów
- Błyskawiczna poprawa po podaniu GKS

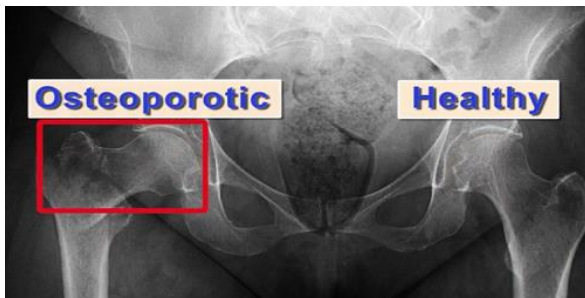
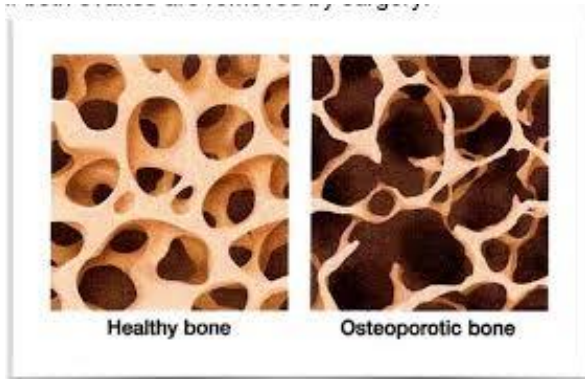
Fibromialgia

- Zespół bólowy, ból mięśniowo-stawowy i bolesność określonych punktach
- 8x częściej u kobiet
- Diagnostyka: tkliwość w $\geq 8/11$ typowych miejsc
- W leczeniu przede wszystkim rehabilitacja (ogólnousprawniająca), leki p/c depresyjne, p/c bólowe, psychoterapia

Osteoporoza

- Złamanie osteoporotyczne = niskoenergetyczne, patologiczne, ale po wykluczeniu innych przyczyn
- Podstawa rozpoznania – DXA

Dna moczanowa

- Zapalenie stawów wywołane odkładaniem się kryształów moczanów w stawach
- Duże spożycie mięsa, alkoholu (ale nie wina 😊), ekspozycja na niską temperaturę

Zespół Sjögrena

- Ponad 90% przypadków dotyczy kobiet (szczyt zachorowalności ok. 50 r.ż.)
- Zespół „suchości”
- Pierwotny (ok. 40%) lub wtórny (najczęściej w przebiegu RZS)
- Zwiększa ryzyko chłoniaków

Podsumowanie

- Ból stawu zawsze należy sprecyzować
 - jak bardzo jest nasilony
 - kiedy się pojawia
 - czy towarzyszy mu sztywność
- Czy u chorego występują objawy ogólne?
- Czy są odchylenia w badaniach
 - obrazowych
 - laboratoryjnych
- Ocenic statystyczną „szansę” na wystąpienie danej choroby u danego pacjenta biorąc pod uwagę wiek, płeć, czynniki ryzyka i charakter objawów

Pro tip!

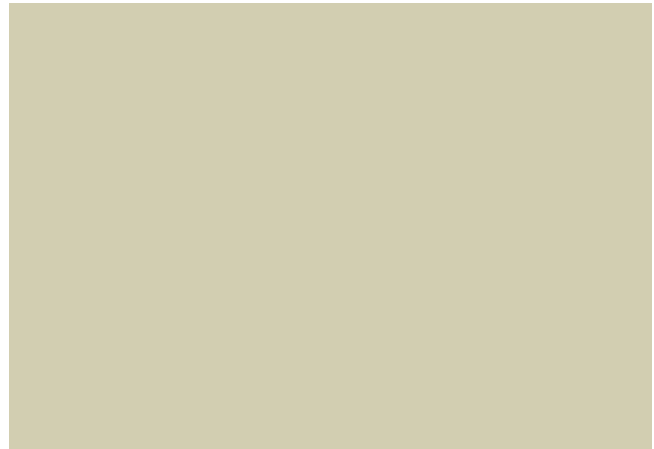

Jeśli objawy u pacjenta nie układają się w żaden konkretny obraz ...
szukaj choroby **reumatologicznej albo nowotworowej!**

Pytania?

Dziękuję za uwagę!

